

Rådet for rettferdig omstilling: LOs innspill til spørsmål fra Klimautvalget 2050

Følgende innspill ble forberedt til møtet mellom det nasjonale Rådet for rettferdig omstilling og Klimautvalget 2050 den 24 januar 2023.

1. Hvordan kan virkemiddelbruken i den tradisjonelle klimapolitikken bidra til å styrke omstillingsevne og -vilje i arbeidslivet?

For at vi skal lykkes i den grønne omstillingen av den norske økonomien er vi avhengige av høy sysselsetting, og at vi får til en rettferdig omstilling i arbeidslivet.

Derfor må virkemiddelbruken i den tradisjonelle klimapolitikken bidra til verdiskapning og sysselsetting i Norge i størst mulig grad. Dette må være en gjennomgående prioritering i all virkemiddelbruk i klimapolitikken som handler om omstillinger i arbeidslivet.

Vi må innrette virkemiddelapparatet i klimapolitikken så det bidrar til utviklingen av framtidens grønne næringer og arbeidsplasser i Norge. Vi ser at det er deler av virkemiddelapparatet som kan forbedres på dette området.

Et eksempel på dette er omstillingen av skipsfarten i Norge. Mandatet til Enova er i dag kun fokusert på å bidra til teknologiutvikling og tidlig markedsintroduksjon som bidrar til utslippskutt. Dette fører til at rederier får statlige støttemidler for innkjøp av mer bærekraftige teknologier, men velger billigste verft. Mange kontrakter som før gikk til norske verft går nå derfor til verft i Tyrkia med dårlige arbeidsforhold.

En høy andel av lavutslippsfergene som blir kjøpt av stat, kommune og fylke i dag blir også kjøpt fra utenlandske verft.

Hvis vi fortsetter på denne måten, vil vi undergrave omstillingsevnen til norske eksportnæringer som skaper framtidens arbeidsplasser i Norge.

I bevilgningen av statlig støtte til grønn omstilling gjennom virkemiddelapparatet, som for eksempel forskningsmidler eller i krav til grønne offentlige anskaffelser, er det viktig å inkludere *sysselsetting og verdiskapning i Norge* som ett av kriteriene. Det vil bidra til å styrke omstillingsevne og -vilje i arbeidslivet.

Landsorganisasjonen i Norge

I tillegg er det avgjørende at virkemidlene man bruker i den tradisjonelle klimapolitikken tar i bruk modellen for trepartssamarbeid og partssamarbeid for omstillingsprosesser som vi har i Norge, i størst mulig grad. Dette er det beste virkemiddelet vi har til å gjennomføre ambisiøse omstillingsprosesser i arbeidslivet og økonomien.

2. Hvordan kan virkemidlene på områder som ikke tradisjonelt forstås som klimapolitikk (eksempelvis næringspolitikk, forskning og utdanning, arbeidsliv) brukes til å forsere omstillingen til et lavutslippssamfunn?

Aktiv næringspolitikk som kombineres med offensive finansielle virkemidler for å utvikle nye grønne industrier og næringer er avgjørende for at vi skal nå målene våre om å kutte utslipp, samt å styrke industriens andel av verdiskapning og eksportinntekter i framtiden.

De fleste fornybare industrimuligheter krever store, risikofylte investeringer som norsk kapital ikke vil kunne mestre på egen hånd. Her bør statlige investerings- og eierskapsinstrumenter brukes som et strategisk virkemiddel i oppbygningen av ny industri. Styrkingen av eksisterende, samt utredning og etablering av nye slike investerings- og eierskapsinstrumenter, bør skje i samråd med fagbevegelse og industri.

Tilgangen til slik industrielt rettet kapital er avgjørende for å sikre norsk industri framtidig klimavennlig vekst og sysselsetting, samtidig som at fellesskapet får sin del av den framtidige gevinsten ved investeringer som er muliggjort av statens bidrag til grønn omstilling. Dette er grunnlaget for en offensiv nærings-, klima- og velferdspolitik for framtiden.

3. Hvordan kan vi sikre at hensynet til rettferdig omstilling i arbeidslivet støtter opp under andre rettferdighetshensyn i klimapolitikken?

Ved å arbeide for at omstillingen har god demokratisk forankring gjennom medbestemmelse i omstillingsprosesser i arbeidslivet, bidrar begrepet rettferdig omstilling til å skape en større omstillingsvilje i den norske økonomien. På den måten skaper rettferdig omstilling rom for enda mer ambisiøse og drastiske omstillinger i arbeidslivet for utslippskutt, samtidig som det skaper tillit blant arbeidstakere til at omstillingen ikke truer deres livsgrunnlag. Derfor mener vi at å insistere på at omstillingen skal være rettferdig for arbeidstakere ikke forhindrer en rask omstilling – tvert imot. Rettferdig omstilling er et nødvendig tiltak for å få til så rask og ambisiøs grønn omstilling som overhodet mulig - nettopp fordi det forebygger konflikter i implementeringsfasen.

Rettferdig omstilling er et begrep som i seg selv handler om å sikre *demokratiske prosesser* i grønn omstilling i arbeidslivet. Her er partssamarbeid på bedriftsnivå, trepartssamarbeid på nasjonalt og sektornivå, og medbestemmelse grunnleggende elementer. Denne prosessen åpner for at forskjellige rettferdighetshensyn skal bli representert gjennom aktiv involvering,

representasjon, og medbestemmelse i omstillingsprosesser.

Vi er opptatt av at vi skal videreføre den norske arbeidslivsmodellen til det framtidige arbeidslivet. Denne modellen, som er basert på trepartssamarbeid, partssamarbeid, og et godt organisert arbeidsliv, er avgjørende for å:

1. opprettholde lave sosioøkonomiske forskjeller i landet,
2. for å sikre rettferdig fordeling av verdiskapningen i det grønne skiftet, og
3. for å styrke det norske demokratiet.

Det handler om å sikre et godt og trygt livsgrunnlag for framtidige generasjoner, og å sørge for at Norge er et godt sted å leve i framtiden også.

4. På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen?

Vi må bruke trepartssamarbeidet – men også partssamarbeid - aktivt på alle nivåer for å få til den omstillingen vi trenger.

Vi er veldig fornøyde med at regjeringen satte opp dette nasjonale rådet for rettferdig omstilling som skal se på hvordan vi skal få til de store strukturelle omstillingene som den norske økonomien og arbeidslivet skal gjennom de neste årene.

Et område hvor det kan være nyttig å bruke partssamarbeid (i utvidet forstand) mer aktivt i omstillingen, er i offentlig sektor. Vi har gode strukturer og avtaler mellom partene i arbeidslivet i privat sektor for å identifisere konkrete, og kostnadseffektive tiltak for utslippskutt og miljøtiltak. Partssamarbeid er imidlertid også et nyttig redskap i de omstillingsprosessene som staten, fylkeskommuner, og kommuner skal gjennom i årene framover for å legge til rette for et lavutslippssamfunn, og for å tilpasse oss villere og mer ekstremt vær.

Her er det et stort potensial for mer involvering av arbeidstakere, og å ta i bruk den kompetansen og kunnskapen de sitter med for å identifisere tiltak for omstilling - som i for eksempel grønne offentlige anskaffelser, og i utviklingen av beredskap for naturkatastrofer og klimarelaterte sykdommer og pandemier.

Vi har god erfaring med forpliktende og uforpliktende avtaler mellom partene i arbeidslivet for å få til utslippsreduksjoner og klima- og miljøtiltak. I januar 2023 signerte vi intensjonsavtalen for klimapartnerskap, som setter rammene for framtidige avtaler for utslippskutt og omstilling til sirkulærøkonomi i forskjellige bransjer – mellom bransjeorganisasjonene til partene i arbeidslivet og relevante departementer. Vi arbeider også aktivt med å utvikle en plastpakt for øyeblikket.

Å etablere miljøavtaler mellom partene i arbeidslivet er en god modell for hvordan vi kan bruke trepartssamarbeid aktivt for å innføre tiltak også for framtidige omstillinger.

5. Har rådets medlemmer konkrete erfaringer med samarbeid mellom arbeidslivets parter for å fremme lavutslipps-omstilling, som kan være nyttig i utvalgets arbeid?

I tillegg til rådet for rettferdig omstilling og intensjonsavtale for klimapartnerskap, samarbeider partene i arbeidslivet for å legge til rette for det grønne skiftet og rettferdig omstilling på flere områder.

LO og NHO samarbeidet om en felles energi- og industripolitisk plattform som ble lansert i 2021. Denne strategien identifiserte tiltak for å utvikle potensielle grønne næringer i Norge basert på den kompetansen og de konkurransefortrinnene vi har i industrien vår i dag. Disse næringene inkluderte vindkraft, solenergi, fjernvarme, i tillegg til havvind, batteriproduksjon, og karbonfangst, og vil legge grunnlaget for en omstilling til et framtidig lavutslippssamfunn i Norge.

LO og NHO fulgte opp dette samarbeidet med en kartlegging av kompetansebehov i utvalgte bransjer, som verdikjedene for batterier, havvind, hydrogen, CO2 fangst, maritim sektor, og skognæringen.

Vi har også brukt partssamarbeid for å løse konkrete utfordringer vi står overfor når det kommer til å skape fleksible etter- og videreutdanningsprogrammer som sikrer riktig kompetanse til den grønne omstillingen. Et eksempel på dette er bransjeprogrammene som sprang ut av frontfaget i 2018.

Bransjeprogrammene er utviklet av partene selv, og svarer på et stort udekket behov for skreddersydd etter- og videreutdanning. Gjennom disse bransjeprogrammene møtes partene lokalt, diskuterer kompetansebehov, og lager en plan for gjennomføring. Det har blitt et egnet verktøy for å få på plass utdanningsmoduler raskt, i takt med industriens kompetansebehov.

Gjennom lokalt trepartssamarbeid i regionene har LO i sammen med NHO og fylkeskommunene også vært med på å etablere regionale kompetanseforum, som består av utdanningsaktører, partene i arbeidslivet, og offentlig sektor.

I disse regionale kompetanseforumene setter vi framtidens kompetansebehov på dagsorden, og følger opp innspill fra de lokale samarbeidsarenaene, bransjene, og utdanningsaktørene. Basert på disse innspillene setter vi i gang prosjekter etter behov.

Dette er eksempler på hvordan vi tar i bruk part- og trepartssamarbeid for å skape en bedre omstillingsevne i norsk økonomi og arbeidsliv.

7. Hvilke samarbeidsarenaer ser rådets medlemmer som nyttige å skape eller videreføre i organiseringen av klimapolitikken frem mot 2050?

Trepartssamarbeid og partssamarbeid er grunnlaget for hvordan fagbevegelsen arbeider for grønn omstilling i Norge.

En måte vi kan vurdere å utvide bruken av trepartssamarbeidet i denne omstillingen kunne for eksempel være å etablere regionale råd for rettferdig omstilling, hvor partenes regionskontorer og fylkeskommunene møtes for å finne løsninger og tiltak for regionale utfordringer for grønn omstilling. Uteapparatene våre står enda nærere de omstillingene som skjer hver dag i industrien og lokalsamfunn over hele Norge, og har god innsikt i hvilke utfordringer som oppstår i disse prosessene. Regionale rettferdig omstillingsråd kunne også være en god ressurs for å identifisere gjennomgående og sektorovergripende problemstillinger og utfordringer i den grønne omstillingen som kunne spille inn til vårt arbeid her i det nasjonale rådet for rettferdig omstilling.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Sissel Merete Skoghaug
(sign.)

Kenneth Sandmo
(sign.)

Saksbehandler Margit N. Lindgren

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.